

מחפש/ת משמעות

הסבה למגזר השלישי - מדריך למתעניין/ת

תוכן וכתיבה: גלי סמבירא, מירי יעקבי-הורוביץ

ייעוץ תהליך וכתיבה: יפית מולכו, נטע לוי

ניהול מקצועי: יפית מולכו, גלי סמבירא

צוות תיקוף: ד"ר דניאל שני, ורד לבנה, חנן סרפוס, רונית מן, רונית עמית

עריכה גרפית: עדי פרג'ון ולינור נחמני

יוני, 2010

תמוז, תש"ע

תוכן עניינים

3	הקדמה
4	פרק 1 - נערכים לשינוי - באנו ליהנות?
5	שלב א' – אבחון
8	שלבים מרכזיים – תהליך המעבר
9	רשימת כלים לעבודה עצמית
10	פרק 2 – מבוא תיאורטי - רקע על חברה אזרחית ומגזר שלישי
10	הקדמה
11	המגזר השלישי
14	המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל - תמונת מצב
16	סיכום
17	פרק 3 – ארגונים ותפקידים במגזר השלישי
17	הקדמה
18	מפת ארגוני המגזר השלישי וממשקיהם עם עצמם ועם המגזר הציבורי והעסקי
21	מפת הארגונים והתפקידים האפשריים במגזר השלישי בישראל
22	פירוט התפקידים המרכזיים בארגונים השונים
24	פרק 4 – "לעבודה" - כלים לעבודה עצמית
24	שלב ב' - התנסות – התנדבות
26	שלב ג' – העמקת איסוף המידע - שיחות גישוש והרחבה
31	שלב ד' – סיכום ומיקוד – כרטיס עובד
33	סיכום
34	נספח
34	תחומי פעילות ואוכלוסיות יעד
37	ביבליוגרפיה

הקדמה

בשעה טובה! אם החלטת לצאת למסע של הסבה מקצועית אל המגזר השלישי – החוברת שלפניך מכוונת אליך. לחוברת מספר מטרות. המטרה הראשונה - לתת לך, הקורא/ת, מידע בסיסי אודות החברה האזרחית והמגזר השלישי בישראל, המטרה השנייה - להציג בפניך את הפעילות של ארגוני המגזר השלישי ואפשרויות התעסוקה במגזר השלישי, והמטרה השלישית - לסייע לך, לבצע אבחון עצמי כדי לברר מה הם התחומים במגזר זה העשויים לעניין אותך, מה הן אפשרויות התעסוקה הרלוונטיות עבורך, וכיצד עליך לפעול כדי לממש אותן.

החוברת בנויה כך שניתן להשתמש בה באופן מודולארי ולקבל מענה לכל אחת מהמטרות בנפרד או כתהליך שלם.

אנו ממליצות לך להתייחס אל החוברת כאל חוברת עבודה שתלווה אותך לאורך תהליך הבירור. במהלך החוברת מוצעים לך מספר כלים שמזמינים לחקירה עצמית של הידע והעמדות שלך לגבי המגזר השלישי על ארגוניו ורצונך לקחת בו חלק פעיל. ביצוע המטלות ודיון בשאלות הם שלבים מומלצים בתהליך, ולכן כדאי להקדיש להם זמן. אנו מקוות כי תהליך העבודה המוצע במהלך הקריאה ובסופה יסייע לך במציאת דרכך במגזר.

החוברת משלבת ידע מקיף אודות ארגוני המגזר השלישי אותו אספנו במהלך שיחותינו עם בעלי/ות תפקידים במגזר השלישי ובהלימה עם תפיסת עולמם, וכן ניסיון שצברנו בליווי מנהלים במעברים דומים לשלך.

* בגרסה האינטרנטית של החוברת ישנם קישורים רבים להרחבת הקריאה, אנו ממליצות להתחיל בקריאת הגרסה האינטרנטית כדי להכיר את אפשרויות ההרחבה ו"להוריד" את הגרסה הקשיחה לצרכי העבודה העצמית עם הכלים.

בהצלחה

צוות הפרויקט

יפית מולכו, נטע לוי, גלי סמבירא ומירי יעקובי-הורוביץ

פרק 1 - נערכים לשינוי - באנו ליהנות?

לפני מספר שבועות תפסה את עיני כותרת בעיתון כלכלי – "ההנאה הבלתי צפויה שבניהול ארגון ללא מטרת רווח" – נדמה לי שההנאה, או ליתר דיוק, הסיפוק וההתרגשות, דווקא צפויים. מניסיון רב במפגשים עם "מתעניינים" במגזר השלישי, למדתי שהמורכבות הניהולית, האינטלקטואלית והרגשית, היא שמפתיעה את מי שהצליחו בהסבה.

כתבנו את החוברת הזאת, לאחר מאות שעות מפגש עם "מתעניינים" במגזר השלישי ומתוך הבנה שישנם מאפיינים וצרכים משותפים לחלק גדול מה"מתעניינים". צרכים אלה מתרכזים בעיקר בלמידת המגזר השלישי על תפקידיו ובניהול תהליך אישי מותאם ורלוונטי לתפקידי ניהול במגזר השלישי.

תפקידי ניהול במגזר השלישי מחייבים חזון חברתי ותפיסות עולם מבוססות באשר לתחום התוכן של התפקיד, כל זאת לצד תהליכי קבלת החלטות מורכבים שמערבים שיקולים חברתיים, תועלתניים ורגשיים. בנוסף, חשוב להכיר בכך כי המגזר השלישי הוא עולם רחב של תחומי תוכן וכי אסטרטגיות פעולה חברתיות לעיתים שונות מהותית מאלה העסקיות. לצד כל אלה, ארגוני מגזר שלישי צריכים לפעול ביעילות, להיות יצירתיים ולהגיב במהירות ובאחריות לצרכים חברתיים.

אני יכולה להבטיח לכם חוויה משמעותית של שליחות עמוקה, כאן לא תימדדו על שורת הרווח אלא על שורת הערך, כמו כמה ילדים יצאו מסיכון או בכמה צומצם זיהום האוויר. איני יכולה להבטיח שהדרך לשם אינה רצופה בהחלטות קטנות ובירוקרטיות, שיתופי פעולה אינסופיים ומתסכלים ולעיתים מאבקי אגו שאינם בטובת העניין.

ברמה האישית שלך, המגזר השלישי הוא הזדמנות 'להמציא את עצמך מחדש' ולהביא לביטוי יכולות שלא קיבלו מקום בקריירה שלך במגזר העסקי, בסביבה ארגונית שונה. עם זאת, ככל הנראה יהיה עליך להיערך לתנאי העסקה שונים. בממוצע, תנאי השכר במגזר השלישי נמוכים יותר מאשר במגזר העסקי (בעיקר בהשוואה לתעשיות ההיי-טק והסלולר) ועם זאת תנאי העבודה אינם קלים יותר אלא מורכבים ותובעניים יותר. קשיים נוספים יכולים להופיע בהסתגלות לסגנון העבודה והניהול השונים במגזר השלישי.

מעבר לכל אלה, **התאמה** היא מילת המפתח וכדי למצוא את ההתאמה המיטבית יש צורך במיקוד וסבלנות. כפי שיפורט בהמשך, יש חשיבות לפתיחות והתנסות בתחילת התהליך ולמיקוד ובהירות לקראת סוף התהליך.

בטרם נתאר בפניך את המגזר השלישי על ארגונו, ננסה לעזור לך לברר את המניעים שלך למעבר, קדימה לעבודה...

גלי סמבירא

מנהלת מקצועית, שיתופים

שלב א' – אבחון

החלטת לעשות שינוי. שקלת את מצבך הנוכחי ואת האופציות העומדות בפניך והחלטת לבחון הסבה למגזר השלישי. לפני "פינוי השולחן" מומלץ לברר עם עצמך מה עומד מאחורי השינוי המתוכנן. הכלי הראשון המוצג בפניך הינו סדרת שאלות העוסקות בצרכים שלך, בגורמים המביאים אותך להתעניין במעבר למגזר השלישי, בידע שיש לך על המגזר וכו'. אין חובה לענות על כל השאלות אך מומלץ לקרוא אותן ולהתייחס אליהן כאל חומר למחשבה. בכלי מוצגות שאלות הנוגעות לשלושה היבטים הקשורים למעבר למגזר השלישי. הראשון עוסק בצרכים ובמניעים שלך למעבר למגזר השלישי, השני, בציפיותיך מן המעבר והשלישי, בידע שיש לך אודות המגזר השלישי והניסיון שלך במגזר זה.

שאלות לאבחון:

ציפיות מן המעבר למגזר השלישי
7. מהו הדבר המרכזי אותו את /ה מקווה לקבל /להשיג באמצעות המעבר? _____
8. האם ישנם דברים נוספים? _____
9. מה עלול לאכזב אותך במעבר? _____
10. מהם לדעתך הויתורים הצפויים שיהיה עליך לעשות במעבר למגזר השלישי? _____
11. אלו ויתורים תעשה/י ואלו לא? _____
12. כיצד ההיבטים אותם ציינת בסעיף 6 יבואו לביטוי בעבודה במגזר השלישי? _____ _____

צרכים ומניעים
1. מה הם הגורמים המרכזיים לרצונך לשקול עזיבה של תחום העיסוק הנוכחי שלך? _____
2. מה הן שתי הסיבות המרכזיות לרצונך לבחון אפשרות לעבור למגזר השלישי? _____
3. האם ישנן גם סיבות משניות? מהן? _____
4. האם היה איזשהו "טריגר" שעורר בך את הרצון לבצע את השינוי? _____
5. כיצד התגבשה ההחלטה לבחון את אפשרות המעבר למגזר השלישי? _____
6. מה את/ה אוהב/ת או לא אוהב/ת במה שאת/ה עושה בעבודתך הנוכחית? _____ _____

תובנות

12. מה אתה/למד/ה מהשוואת הצרכים והמניעים שלך לציפיות שלך מן המעבר? _____

13. מהי מידת ההתאמה בין הצרכים לציפיות? _____

תובנות

האם הידע והניסיון שלך במגזר השלישי מספקים בכדי לדעת מהי מידת הריאליות של ציפיותך מן המעבר? איזה ידע חסר לך?

מהן התובנות המרכזיות העולות בך בעקבות ההתמודדות עם השאלות בפרק זה?

איזה ידע או מענה אתה/מקווה לקבל מחוברת זו?

הידע והניסיון שלך במגזר השלישי

14. אלו ארגוני מגזר שלישי אתה/מכיר/ה?

15. האם ישנם מאפיינים משותפים לארגונים הללו? לתפיסתך, מהם ההבדלים המרכזיים בין מאפייני הארגונים הללו למאפייני ארגונים במגזר העסקי?

16. האם קיים תחום פעילות ספציפי שמעניין אותך מדוע?

17. מה ידוע לך על תחום זה? כיצד הגיע לרשותך הידע הזה? אילו אמצעים יש ברשותך כדי ללמוד עוד על התחום?

18. האם התנסית בעבר בפעילות במגזר השלישי?

19. מה ייחד פעילות זו? מה היו החוויות המרכזיות אותן חווית במסגרת הפעילות?

כתבת לעצמך מספר שאלות המעסיקות אותך. שאלות אלו עוסקות בוודאי לא רק בצרכים המניעים אותך לבחון את ההסבה למגזר השלישי אלא גם בידע על המגזר – מאפייני הארגונים, ממשקי העבודה, מאפייני התפקידים וכו'.

ננסה לענות על שאלות אלו בחוברת שלפניך באמצעות מתן ידע תיאורטי והזמנה לחקירה והשתתפות פעילה דרך כלים לעבודה עצמית הדומים לזה שבו התנסית עכשיו. חלק מן הכלים הללו עומדים בפני עצמם, ואחרים מתבססים על פעולות נוספות כמו התנדבות או ראיונות. בחירת הכלים נתונה לשיקול דעתך וכך גם אופן השימוש בהם, אנו ממליצות להכיר אותם ולהתנסות לפחות בחלקם.

אולם בטרם נתאר בפניך את הכלים – הרשה לנו להציע שתי המלצות חמות:

להתנדב – ארגוני מגזר שלישי רבים מתבססים לפחות בחלקם על עבודת מתנדבים ולכן התנדבות הינה הזדמנות טובה עבורך להכיר את הבסיס ואת התרבות של ארגונים אלו. שנית, התנדבות תאפשר לך טעימה אמיתית מהשטח בו פעילים ארגוני המגזר ותיתן ערך מוסף וחשוב להחלטותיך בהמשך. ישנם גם תפקידי ניהול התנדבותיים כמו חברות בהנהלה מתנדבת של ארגון חברתי (וועד מנהל בעמותה או דירקטוריון בחברה לתועלת הציבור), ייעוץ למנהלות ומנהלים וכד'. כדאי להתנדב בתחום שמשלב מיומנויות שמוכרות לך מתפקידיך בעבר.

"צא ולמד" - מעבר למידע המוצע בחוברת זו אנו ממליצות לך להתחיל ולחקור את המגזר השלישי בכלל ואת התחום במגזר המעניין אותך בפרט, בכל האמצעים העומדים לרשותך. **בשלב ראשון כדאי לחתום על אגרת המידע של שיתופים, הזווית השלישית ולהיכנס ללוח הדרושים של שתיל לפי פרמטרים שונים, חיפוש מודעות דרושים מהשבוע האחרון), כדי ללמוד מה מתרחש בקהילה המקצועית.**

שלבים מרכזיים – תהליך המעבר

בתהליך שלפניך שלבים שונים, לכל שלב מאפיינים וזמן משלו. להלן הצעה לשלבי המעבר והכלים אשר עשויים לסייע לך במהלכו. חשוב לציין שלעיתים חלק מהשלבים נעשה במקביל ובזמן קצר וממוקד יותר. הטבלה מפרטת תהליך מלא, רחב ואידיאלי. כאמור, החוברת בנויה כך שניתן להשתמש בה באופן מודולארי ולקבל מענה לכל אחד מהשלבים בפני עצמו או כתהליך שלם.

א' – אבחון ואיסוף מידע ראשוני

קריאה ראשונית של החוברת בדגש על פרקים 1 עד 3
חשיבה על התובנות הראשוניות מהשלב
זמן מומלץ – שבוע

ב' – התנסות - התנדבות בארגון חברתי

איתור ארגון חברתי המעניין אותך
התנדבות בפועל, ראה עמ' 23 בחוברת - לתיאור התהליך והסיבות
זמן מומלץ – חודשיים (יכול להיות במקביל לעיסוק הקודם)

ג' - העמקת איסוף המידע

למידת המידע שקיים בשטח דרך שיחות גישוש עם מכרים
הבנת פערי המידע הקיימים אצלך והשלמתם ע"י קריאת חומרים נוספים
זמן מומלץ - חודש

ד' – מיקוד, הפקת לקחים וסימון כיוונים

קריאה שנייה של החוברת בדגש על פרק 4
בחירת הכיוונים והאפשרויות לאור העבודה העצמית באמצעות הכלים ועל בסיס התובנות מהשלבים הקודמים
זמן מומלץ – שבועיים

ה' - חיפוש פעיל אחר משרות מתאימות והפעלת רשת קשרים מתאימה

חיפוש אחר משרות באמצעות – אינטרנט, רישות, חברות השמה
זמן מומלץ – בסבלנות רבה...

רשימת כלים לעבודה עצמית

מטרה	עמ'	שלב בתהליך	פירוט	הכלי	
הבנה של נקודת המוצא, כיוון כללי ופערי הידע איתם עליך להתמודד	5	ראשון	סדרת שאלות לחקירה עצמית	שאלות לאבחון עצמי	1
"טבילה" ראשונה	24	לכל אורך התהליך	שאלות וכיוונים למחשבה המלווים את ההתנדבות באחד מהארגונים החברתיים	התנסות - התנדבות	2
- חיבור בין הידע התיאורטי למציאות בשטח. - הרחבת הידע – למידה מניסיונם של אחרים - יצירת בסיס ל - networking	26	בתחילת התהליך בכדי לקבל רעיונות מושג ראשוני או אחרי שקיבלת תמונה כללית של פעילות המגזר השלישי והתחלת להתעניין בתחום מסוים	איתור בעל/יות תפקידים ("לידים") שונים במגזר בתחומי פעילות שמעניינים אותך, יצירת קשר וביצוע ראיונות	שיחות גישוש	3
חידוד ההבנה של הנטיות והעדפות שלך	28	אפשרי לכל אורך התהליך	שאלות העוסקות בהעדפותיך לגבי פעילויות, אופי התפקיד ואופי הארגון המעניינים אותך	בדיקה עצמית	4
סיכום התהליך וקבלת תוצר אבחון מוגדר	31	בסיום התהליך	פורמט בו מסוכמות התובנות שלך מהתהליך - הגדרה ומיקוד של תחומי העניין והתפקידים הרלוונטיים עבורך.	"כרטיס עובד"	5

פרק 2 – מבוא תיאורטי - רקע על חברה אזרחית ומגזר שלישי

הקדמה

בפרק זה יוצג ההקשר הרחב בו מתקיימת עשייה חברתית אזרחית, מהן ההגדרות הבסיסיות למושגים "חברה אזרחית" ו"מגזר שלישי" וכן רקע תיאורטי קצר ותמונת מצב עכשווית על המגזר השלישי בישראל. חברה אזרחית ההגדרה הרווחת לחברה אזרחית היא "המרחב הפעיל שבין האזרח למדינה" (שיתופים ומנהיגות אזרחית, 2008). במרחב זה פועלים גופים וארגונים שונים שמטרתם העיקרית היא לתמוך ולפעול למען ההתפתחות החברתית והאינטרס הציבורי. אלה כוללים: אלכ"רים - ארגונים ללא כוונת רווח (עמותות, חברות לתועלת הציבור והקדשות), התארגנויות אזרחיות ושותפויות חברתיות (ועדים, תנועות, קואופרטיבים) וכן הפעילות הפילנתרופית המתבטאת בהתנדבות ובתרומה (קרנות, פדרציות תורמים, ועוד).

נהוג לאפיין את "השחקנים" - הגופים הפועלים במסגרת החברה האזרחית במאפיינים הבאים: ארגון, בחירה חופשית, עצמאות וערכים משותפים, ופעילות במסגרת הסדר הציבורי. הגדרה זו מוציאה מכלל החברה האזרחית את המשפחה, המדינה, המפלגות ורשויות השלטון, את השוק (שמבוסס על תחרות ולא על ערכים משותפים) ואת הארגונים האלימים והמחתרתיים.

במדינות דמוקרטיות מתקדמות נחשבת החברה האזרחית ל"רגל הרביעית של הדמוקרטיה" – היא המבחינה בין אזרח פאסיבי ואדיש לבין אזרח בעל תחושת שייכות והשפעה, היא המעודדת מחויבות אזרחית ומגשרת בין חלקים בציבור הנבדלים אחד מהשני כלכלית או אידיאולוגית.

חשוב לציין שקיימות הגדרות רבות לחברה אזרחית כוללות או מדירות יותר או פחות ושהמונח חברה אזרחית הולך ומתפתח עם השנים בדיסציפלינות שונות ומתוך תפיסות עולם מגוונות. עוד על חברה אזרחית ניתן לקרוא באתר [שיתופים](#).

חומר למחשבה : האם לקחת חלק בפעילות אזרחית בעבר? באיזה תחום? האם במסגרת ארגון/תנועה/התארגנות אחרת?

המגזר השלישי

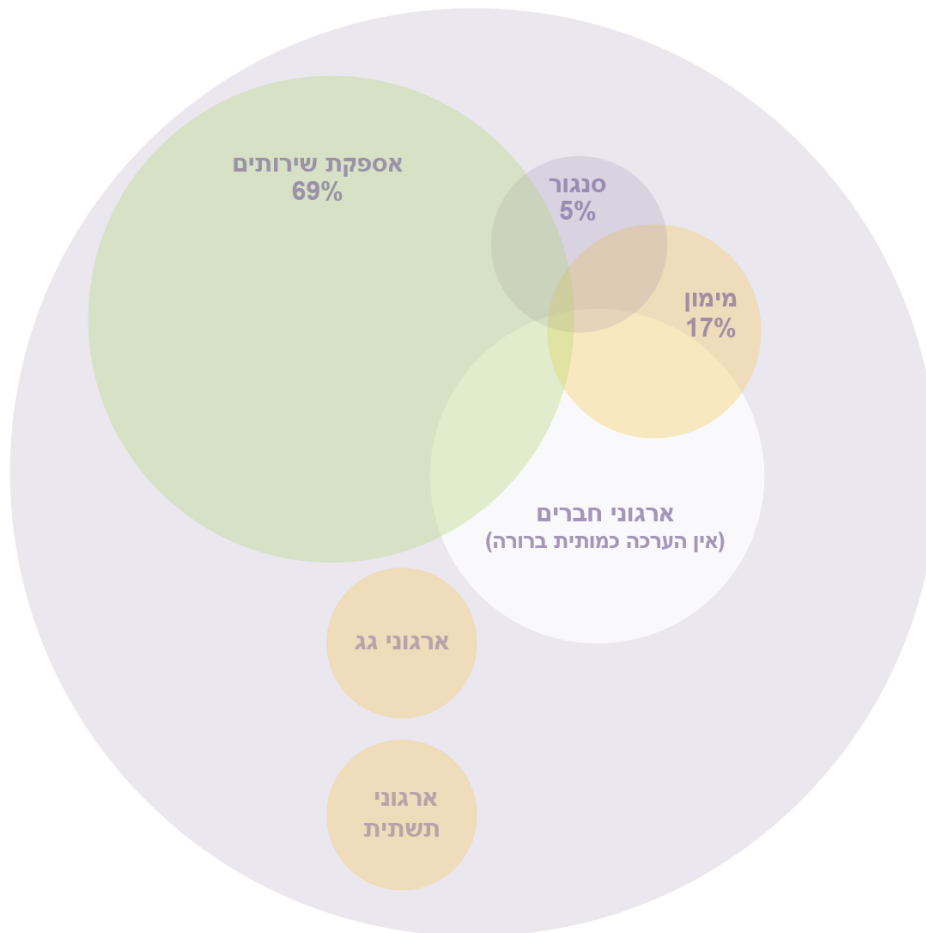
המגזר השלישי הוא החלק המאורגן בחברה האזרחית, כלומר, כלל הארגונים שפועלים במסגרת החברה האזרחית (בשונה מהתארגנויות אזרחיות, שותפויות ופילנתרופיה של יחידים או קבוצות שאינן מחייבות התארגנות משפטית). מדוע הוא מכונה המגזר "שלישי"?

נהוג לחלק את מגזרי הפעילות במשק במדינה דמוקרטית לשלושה מגזרים הפועלים זה לצד זה ומשלימים זה את זה – המגזר הציבורי, המגזר העסקי והמגזר השלישי (גדרון, כץ ובר, 2003).

המגזר הציבורי (הראשון) - כולל את הממשלה, מוסדות המדינה והרשויות המקומיות.
המגזר העסקי (השני) – הוא השוק, כולל את הארגונים המסחריים הפועלים להשגת רווח.
המגזר השלישי - כולל את הארגונים העוסקים בעשייה חברתית ללא כוונת רווח כספית.

האבחנה בין המגזרים היא תיאורטית, המציאות מורכבת יותר ומכילה פעילויות שנמצאות בחפיפה בין המגזרים או שמחייבות שותפויות ביניהם, כמו גם ארגונים רבים הפועלים על "קו התפר" שבין המגזרים (דוגמאות בהמשך). בין ארגוני המגזר השלישי נמצאים ארגונים העוסקים במגוון תחומים: החל מבריאות, רווחה וחינוך ועד לשמירה על איכות הסביבה וסיוע בינלאומי. מבחינת דרך הפעולה נהוג לסווג את ארגוני המגזר השלישי ל- 5 סוגים: **ארגוני אספקת שירותים** – שמטרתם העיקרית הינה מתן שירותים לאוכלוסיות נזקקות בתחומים רבים – רווחה, בריאות, חינוך, סעד, הזנה, עזרה משפטית ועוד. רבים מארגונים אלו עובדים בשירות המדינה ומספקים שירותים המוכרים כ"ציבוריים" כגון: הוסטלים, מרכזי נוער וכד'; **ארגוני שינוי חברתי** (לעיתים מכונים גם ארגוני סנגור) שפעולתם "לעומתית" ומופנית לשינוי מדיניות ציבורית ו/או שינוי תפיסה חברתית. ארגונים אלו עוסקים לרוב בקידום והגנה על זכויות האדם, למשל, האגודה לזכויות האזרח, ארגונים פמיניסטיים וכד'; **ארגוני מימון** שעוסקים בעיקר במימון הפעילות החברתית דרך גיוס כספים וחלוקת מענקים לארגונים חברתיים כמו קרנות; **ארגוני חברים** שפועלים לשיפור איכות החיים, או קידום אינטרסים של חברי הארגון כמו איגוד בעלי מקצוע מסוים; **ארגוני גג ותשתית** – הפועלים לקידום המגזר השלישי וארגוניו, דרך "מסגרות-על" ייצוגיות לקבוצות ארגונים או פיתוח שירותי תשתית עבור הארגונים.

כמובן, ישנם ארגונים שעוסקים ביותר מסוג פעילות אחד.

חומר למחשבה: בבואך לעבוד במגזר השלישי – עליך לחשוב – איזה סוג של ארגון הוא המתאים לך?
באיזו סביבת עבודה תרצה לעבוד? עם אלו אנשים?

- קיימים חמישה קריטריונים מחייבים בהגדרתו של ארגון מגזר שלישי, על סוגיו השונים:
- א. ארגון פורמאלי – בעל ישות משפטית, ממוסד ופועל לאורך זמן.
 - ב. ארגון פרטי – נבדל מוסדית מהמגזר הציבורי.
 - ג. ארגון ללא כוונת רווח – מנוע מלחלק רווחים לבעלי מניותיו (רווחי הארגון מופנים חזרה לפעילותו).
 - ד. ארגון עצמאי – בעל מנגנון ניהול עצמי שאינו נשלט על ידי גורמים מחוץ לארגון.
 - ה. ארגון התנדבותי – ההשתתפות בו אינה נכפית וכוללת אלמנטים של התנדבות ותרומה.

הגדרה זו מכניסה מתחת למטריית המגזר השלישי ארגונים רבים השונים לעיתים מהותית האחד מן השני. כך למשל עמותה לנוער בסיכון באשקלון, המונה 40 מתנדבים, נחשבת לארגון מגזר שלישי, וגם קופת חולים כללית עומדת בקריטריונים של ההגדרה. למרות השוני בין שני הארגונים החוק אינו בהכרח מבחין ביניהם. דוגמאות נוספות לארגוני מגזר שלישי: העמותה לקידום שבילי האופניים בכרמל, המוזיאון לאמנות באום אל פאחם, עמותה המפעילה בית אבות של משרד הרווחה, בית כנסת וקרן שתורמת מאות מיליונים לאוכלוסיה חריגה.

מבחינת תחומי הפעילות, המגזר השלישי רחב ומורכב, ארגוני מגזר שלישי פעילים בכל תחום חברתי שניתן לעלות על הדעת - **בנספח מס' 1 מוצגת רשימת תחומי הפעילות ואוכלוסיות היעד של המגזר השלישי.**

← **אנו מציעות לך לסמן לעצמך את תחומי הפעילות שמעניינים אותך.**

חשוב לציין כי בהשוואה למדינות מערביות, הרגולציה כלפי החברה האזרחית בישראל היא מיושנת ורגרסיבית (קידר, 2009). חוק העמותות ה"רזה" אינו מבחין בין סוגי אלכ"רים (ארגונים ללא כוונות רווח) כמו קופות חולים, בית כנסת, ארגון לשינוי חברתי או קרן פילנתרופית, ואינו נותן מענה למציאות המורכבת של הגופים הפועלים בחברה האזרחית הישראלית. תקנות המס אינן רלוונטיות להיקף הפעילות של הארגונים האלה; לא קיימים תמריצים לפילנתרופיה מקומית ועוד.

חומר למחשבה:

האם פנית בעבר לאלכ"ר בבקשה לקבלת שירות כלשהו?

בשנים האחרונות 'מופיעים' ארגונים ש'מאתגרים' את האבחנה בין המגזרים, הכוונה לארגונים שאינם משתייכים למגזר אחד באופן מובהק. דוגמאות לארגונים ש"על התפר" בין המגזר העסקי לחברתי - מיזם עסקי שמטרתו לספק תעסוקה לנוער בסיכון או סטארט-אפ שמטרתו לפתור בעיה אקולוגית. דוגמאות לארגונים ש"על התפר" בין המגזר הציבורי לשלישי – מיזמים משותפים למדינה ולארגון מגזר שלישי המוקמים במעמד שווה/דומה (כמו אבני ראשה להכשרת מנהלי בתי ספר או מאגר מידע של עמותות כמו גייסטאר) או ארגוני מגזר שלישי שכל התקציב שלהם ממומן על-ידי המדינה. לקריאה נוספת, עו"ד רחל בנזימן כתבה לאחרונה דו"ח בנושא של **מיזמים עסקיים חברתיים בישראל**¹.

קיומם של ארגונים אלה ממחיש את הצורך בסיווג מתקדם יותר של ארגונים בעלי אוריינטציה חברתית.

¹ בנוסף לדו"ח זה, פורסם בינואר 2010 מחקר של המרכז לחקר המגזר השלישי אודות ארגונים חברתיים עסקיים בישראל (גדרון ויוגב, 2010).

המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל - תמונת מצב²

היקף המגזר השלישי וחשיבותו

בישראל, כמו במרבית המדינות בעולם המערבי, המגזר השלישי נמצא בתהליך של צמיחה וגדילה מתמדת. הצמיחה משמעותית במיוחד בשני העשורים האחרונים בהם נרשמו ברשות התאגידים מדי שנה כ- 1,700 ארגונים חדשים.

בהשוואה למדינות אחרות, המגזר השלישי בישראל הוא מן הגדולים בעולם, ומדורג במקום הרביעי אחרי הולנד, אירלנד, ובלגיה ולפני ארצות הברית.

בישראל רשומים כ- 25 אלף ארגונים ללא כוונת רווח, רובם רשומים כעמותות ומיעוטם כחברות לתועלת הציבור (חל"צ) והקדשות. לא כל הארגונים הרשומים הינם ארגונים פעילים, ההערכה היא שכ-16,000 מהארגונים הרשומים אכן פעילים, לכ-10,000 מתוך הארגונים הרשומים ישנו "אישור ניהול תקין" מרשות התאגידים ולכ-5,000 ארגונים יש אישור על פי [סעיף 46א'](#) ממס הכנסה המאפשר לתורמי הארגון זיכוי ממס על תרומתם.

המגזר השלישי מהווה גורם משמעותי ביותר במשק הישראלי ובמהלך השנים משקלו הולך וגדל. 11% (250 אלף) מכלל המועסקים במשק שייכים למגזר השלישי (ללא עבודת מתנדבים המוערכת ב-30 אלף משרות נוספות) וחלקו בתל"ג מהווה למעלה מ-13% (כ-70 מיליארד ש"ח)³.

הכנסות המגזר השלישי

הכנסות המגזר מגיעות משלושה מקורות עיקריים: (1) הכנסות עצמיות (מכירת שירותים ודמי חבר), (2) מימון ציבורי (3) תרומות (מקרנות פילנתרופיות, עסקים, הציבור הרחב ועוד). התפלגות מקורות ההכנסה משתנה מארגון לארגון ומושפעת לרוב מהתחום אליו הוא משתייך, ומאסטרטגיית הפעולה שלו בדגש על יחסיו אל עם המדינה – לדוגמה ספק שירותים הפועל על-פי מדיניות הרשויות או ארגון קורא תיגר על המדיניות הציבורית. תחומי החינוך, הרווחה והבריאות ממומנים ברובם ממקורות ציבוריים, ואילו תחומים כמו איכות הסביבה, ארגוני אזרחים ושינוי חברתי נשענים בעיקר על פילנתרופיה מישראל ומחול. לקריאה נוספת על המגזר השלישי [באתר שיתופים](#).

² לרקע היסטורי על ארגוני המגזר השלישי ראה קישור באתר שיתופים
³ מתוך מסד הנתונים של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי המבוסס גם על הלמס ועל נתוני רשות התאגידים והחש"כל

תרומתם של המגזר השלישי והחברה האזרחית לחברה הישראלית

למגזר השלישי ולחברה האזרחית בכללותה תרומה משמעותית להתפתחות המשק והכלכלה בישראל, בנוסף הם תורמים תרומה חברתית וערכית חשובה. על אף הקושי לכמת או למדוד את גודלה של התרומה הזו, אין ספק שהמגזר השלישי והחברה האזרחית מקדמים את העשייה הדמוקרטית, ומעצבים את דמותה של ישראל כמדינה מפותחת, נאורה ושוויונית.

במהלך העשורים האחרונים ממלאים ארגוני המגזר השלישי יותר ויותר תפקידים בעלי חשיבות. הם מציעים שירותים נגישים וגמישים לקבוצות אוכלוסיה עם צרכים מיוחדים, הם מקדמים את הדמוקרטיה והפלורליזם בחברה הישראלית, מאפשרים מתן ביטוי לצרכים ולאינטרסים של קבוצות בחברה ומסייעים לאוכלוסיות מוחלשות. הם מקדמים את השמירה על זכויות האדם וחופש הביטוי, הגנה על איכות הסביבה, וקידום ערכים של התנדבות, תרומה, שוויון ודמוקרטיה.

מסגרות החברה האזרחית מאפשרות את התפתחות ההון החברתי בקרב קבוצות וקהילות ובכך מחזקות את הפרטים שבתוכן, ומהוות ערוץ מניע ומדרבן להתנהגות יוזמת ומתנדבת של הציבור הישראלי. חיזוק ההון החברתי מאפשר גישור וליכוד בין הפרטים ומעודד אמון בין קבוצות אתניות, דתיות או מפלגתיות. הן משמשות פלטפורמה ייחודית לחדשנות וליזמות של יחידים וקבוצות, להתנדבות בהיקף כלל ארצי ולשיתוף פעולה בין מגזרי, המהווה מנוף לחברה, לכלכלה, לאיכות הסביבה, לאיכות החיים במדינה ולהתפתחות חברה אזרחית כזירה פעילה ותוססת.

החברה האזרחית מתווכת בין האזרח למדינה ובין החברה לפרט. היא דורשת יותר השתתפות מצד האזרח ומתן דין וחשבון מצד המדינה. היא תורמת להגבלת כוחה של המדינה ולפיתוח מודעות האזרחים לזכויותיהם ולחובותיהם האזרחיות. החברה האזרחית מעלה לשיח הציבורי נושאים שנויים במחלוקת, ויוצרת דרכי השפעה ודרכים לביטוי וייצוג של אינטרסים של קבוצות חלשות. השתתפות חברתית של אזרחים מעודדת סובלנות לשוני ונכונות לפשרה, מחזקת את הקשר בין האזרח למדינה ומגבירה את הלגיטימציה של שלטון החוק והמדינה.

סיכום

בפרק זה קראת על החברה האזרחית, על המגזר שלישי ועל הקשרים ביניהם. כן הוצגה בפניך תמונת מצב עדכנית באשר לפעילות ארגוני המגזר השלישי בישראל כיום. במידה וזהו המפגש הראשון שלך עם הנושא, וודאי נוכחת לדעת כי ארגוני מגזר שלישי ופעילותם אינם זרים לך, ויחד עם זאת הנושא רחב, מורכב ודינאמי מכפי שאולי שיערת. כן וודאי התרשמת שבישראל ארגוני המגזר השלישי מקיימים פעילות ענפה, מגוונת ורבת השפעה על תחומי חיים חשובים של כלל הפרטים בה.

פרק 3 – ארגונים ותפקידים במגזר השלישי

הקדמה

כפי שכבר צוין, מקובל לחלק את המשק לשלושה מגזרים מרכזיים: המגזר הציבורי, המגזר העסקי והמגזר השלישי, המקיימים ביניהם קשרים שונים ומגוונים. בפרק זה נתאר את מפת הארגונים והממשקים של המגזר השלישי בישראל ואת מפת התפקידים בהתאמה. כמו כן, נציג את סוגי הממשקים שבין ארגוני המגזר השלישי לבין המגזרים האחרים, סוגי הפעילות המתבצעים במסגרת המגזר השלישי, הממשקים שלהם עם ארגונים אחרים ומאפייני התפקידים המרכזיים הקיימים בארגונים הללו.

המפה שלפניך מתארת את ארגוני המגזר השלישי ואת הממשקים שלהם עם ארגונים נוספים בסביבתם – המגזר הציבורי, המגזר העסקי, הפילנתרופיה והאקדמיה. ממשקי העבודה בין הארגונים רבים ומגוונים וכך גם סוגי הקשרים ביניהם.

נדגיש כי מפה זו מהווה תרשים כללי בלבד מטרתה לסייע בהתמצאות במרחב המופשט והמורכב של החברה האזרחית ואינה מתארת במדויק גדלים ויחסים.

מפת ארגוני המגזר השלישי וממשקיהם עם עצמם ועם המגזר הציבורי והעסקי

להלן פרוט המאפיינים של כל אחד מהארגונים המופיעים במפה שלעיל:

- **ארגוני מגזר שלישי (עמותות, חברות לתועלת הציבור, ארגוני חברים, ארגוני אספקת שירותים וארגוני סנגור) - ארגוני קצה המתמקדים בעבודת שטח ומתבססים במידה רבה על עבודת מתנדבים. מספר העמותות הפעילות בארץ גדול וקיימת הטרוגניות רבה בגודלן, בהיקף ובתחומי הפעילות שלהן. ארגוני המגזר השלישי פועלים במגוון תחומים, חמשת התחומים בהם פועלים הכי הרבה ארגונים (מבחינת מספר הארגונים) הם: דת (20%), תרבות ופנאי (16%), חינוך (15%), רווחה (14%) ופילנתרופיה (12%). התחומים הנוספים הם: שינוי**

חברתי ופוליטי, בריאות, הגנת הסביבה ופיתוח תשתיות. כל אחד מאלה מתפצל לתתי-תחומים נוספים ולאוכלוסיות יעד רבות. פירוט מלא של תחומי הפעולה ניתן לראות בנספח מס' 1.

להזכירך, ארגוני השינוי החברתי הם ארגונים לעומתיים שפועלים לשינוי מדיניות, אלה לרוב ארגונים קטנים בהיקף התקציבי והארגוני שמפעילים בעיקר כלים להשפעה על מדיניות. בארגוני שירותים ניתן לראות גם ארגונים גדולים, המבוססים בעיקר על תקציבי מדינה ומפעילים כלים של שירותים חברתיים ללקוחות. ישנם, כמובן, ארגונים שמשלבים את שני סוגי הפעילות.

לקריאה על הסביבה הארגונית של המגזר השלישי, מומלץ לקרוא את החוברת על ניהול חברתי באתר שיתופים, בדגש על הפרק מציאות ארגונית שכיחה.

- **המגזר הציבורי** – למגזר הציבורי תפקיד מהותי בהתוויית המדיניות, קביעת סדרי העדיפויות, הרגולציה והפיקוח. המגזר הציבורי מממן פעילות במגזר השלישי בצורה ישירה (באמצעות חוזים ומענקים) ובצורה עקיפה (פטור ממסים, הקלות לתורמים למגזר).
- **המגזר עסקי** - מהווה יוזם ושותף ליוזמות ופעילויות במגזר השלישי, מספק שירותים שונים ומהווה מקור להתנדבות ולעשייה כמו גם גורם מימון מרכזי. בשנים האחרונות קמו בישראל **ארגוני אחריות חברתית** - ארגונים העוסקים בתפקידים החברתי של עסקים הן כלפי פנים והן כלפי חוץ, בדגש על חיזוק הקשר ושיתופי הפעולה בין הארגונים במגזר העסקי לבין ארגוני המגזר השלישי והחברה בכלל. המרכזיים שבהם: מעלה, ציונות 2000 ומתן.
- **גורמי מימון** – קרנות משפחתיות, מעגלי פילנתרופים או פדרציות אשר מקורן בארץ או בחו"ל. מעבר לתרומתם הפיננסית, מקיימים חלק מן הגורמים פעילות חברתית עצמאית. מדובר לרוב בארגונים שמנהלים תקציבים גדולים מאוד ועם זאת קטנים מאוד מבחינה ארגונית.
- **מוסדות העם היהודי** – מקורם של ארגונים אלו בהנהגה היהודית טרום קום המדינה ובשל כך הם בעלי מאפיינים ממלכתיים ונמצאים בקשר הדוק עם המדינה. גופים כמו הסוכנות היהודית והג'וינט - ארגוני ענק ייחודיים הפעילים בישראל ובחו"ל, ממומנים בעיקר מכספי תרומות של העם היהודי (בעיקר של קהילות יהודיות בצפון אמריקה) ומתקציבים ציבוריים. עיקר פעילותה של הסוכנות היהודית היא ציונית, מטרתה לעודד עליה והתיישבות ולשמור על קשר עם יהדות העולם⁴. הג'וינט פועל לחיזוק הקהילות היהודיות המקומיות ברחבי העולם, וכן לשימור ולפיתוח החיים היהודיים בקהילות אלו⁵. הסוכנות היהודית והג'וינט תופסים מקום מרכזי כמעסיקים במגזר השלישי, לרוב הם פועלים בשותפות עם המדינה ומתמקדים בפיתוח תכניות ארציות, המופעלות על-ידי יחידות השטח שלהם או על ידי עמותות "מפעילות".

4 מתוך אתר הסוכנות היהודית <http://www.jewishagency.org/JewishAgency/Hebrew/Home>

5 מתוך אתר הג'וינט <http://www2.jdc.org.il/category/F-A-Q>

- **ארגוני גג** – ארגונים המהווים 'מסגרת על' ייצוגית לארגוני המגזר השלישי. מטרתם כפולה: ליצור מסגרת משותפת לארגונים עצמם, לצרכים פנימיים ולהתמודד עם השפעות ולחצים של גורמי חוץ (לימור, 2004). מעבר למטרות אלה ארגוני הגג אמורים לתת תמיכה לארגונים קיימים, חלק מארגוני הגג עוסקים בפועל בפעילות שטח.
- ניתן להבחין בין ארגוני גג סקטוריאליים המרכזים תחום תוכן מוגדר (כמו מטה מאבק הנכים או חיים וסביבה) לבין ארגוני גג מגזריים שפועלים לייצוג המגזר השלישי כמקשה אחת (כמו מנהיגות אזרחית).
- **ארגוני תשתית** – "ארגון תשתית הוא ארגון המוקם במטרה לסייע לארגונים אחרים, ליתן להם שירותי תשתית – ליווי והדרכה, כלים וכיוצא באלה אשר ישפרו את התנהלותם ותפקודם ויחזקו את יכולתם להגיע למטרותיהם" (לימור, 2004 עמ' 23). [שתיל](#) ו[שיתופים](#) הם דוגמאות לארגוני תשתית.
- **אקדמיה ומחקר** – בישראל שלושה מכוני מחקר העוסקים בחקר המגזר השלישי: המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי (ICTR) באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, המרכז לחקר הפילנתרופיה בישראל באוניברסיטה העברית והמכון לטכנולוגיה ולחברה (BRM) באוניברסיטת תל-אביב. לצד אלה פועלים מספר מכוני חשיבה ומחקר שעוסקים בנושאים חברתיים, ביניהם: מכון ון-ליר, מרכז אדווה ועוד.

מפת הארגונים והתפקידים האפשריים במגזר השלישי בישראל

לפניך מפה נוספת הדומה למפת הארגונים והממשקים שהוצגה לעיל. המפה שלפניך מרחיבה את היריעה לגבי מהות וסוג התפקידים הפועלים בארגוני המגזר ובארגונים איתם הוא בא במגע. בחרנו להציג בפניך את התפקידים האופייניים הבולטים אך חשוב לציין שבארגוני המגזר קיימים תפקידים נוספים שאינם זהים בהכרח לאלה המופיעים במפה.

פירוט התפקידים המרכזיים בארגונים השונים

תפקידים בארגוני מגזר שלישי

במסגרת הסוגים השונים של ארגוני המגזר השלישי, פועלים בעלי תפקידים המקיימים מגע ישיר עם אוכלוסיית היעד של הארגון, מדובר באנשי מקצוע הנותנים שירותים מגוונים - מדריכים, מורים, מטפלים, עובדים סוציאליים, עורכי דין, צעירים בשנת שירות, מתנדבים ועוד. ניתן לומר כי בארגוני סנגור יימצאו יותר בעלי/ות מקצוע מהתחומים: משפטים, יחסי ציבור ולובי. בארגונים שמספקים שירותים בתחום הרווחה המקצוע המוביל יהיה עבודה סוציאלית, בארגונים בתחום החינוך – מורות ומדריכים מהחינוך הבלתי פורמאלי.

את הפעילות מנהלים רכזי פרויקטים – רכזי הוסטלים, מועדוניות, סניפי תנועות נוער וכו' ומעליהם מנהלי פרויקטים אזורים או ארציים בהתאם לגודל הארגון.

לתפקידים שתוארו עד כאן, לרוב תינתן עדיפות למנהלים/ות שצמחו בתחום. כדי לעבוד בתחומים אלה עליך לקחת בחשבון הכשרה רלוונטית, חלק מהאוניברסיטאות מציעות תוכניות הסבה למקצועות אלה.

כאמור, ארגוני השירותים הם ארגונים גדולים ולכן אנשי מטה העוסקים בתפעול, כספים, מש"א, גיוס משאבים וכו' יימצאו בעיקר בארגוני שירותים. חלק גדול מהארגונים במגזר השלישי הם קטנים ואינם יכולים לממן מטה מקצועי כך שהם פועלים כמו עסק קטן/בינוני ומסתמכים בעיקר על ספקים חיצוניים בתחומים אלה. בראש הארגון עומדת/ת מנכ"ל/ית בכפיפות לוועד מנהל/דירקטוריון הפועל בהתנדבות.

תפקידי הניהול החברתיים מחייבים יכולות רבות ומגוונות, המנהל/ת החברתי/ת נדרש להוביל ארגון למימוש ההשפעה החברתית כפי שהיא מוגדרת בחזון הארגון הפעלת כישורי מנהיגות: בניית חזון ורתימה לדרך, לצד כישורי ניהול: ביצוע מיטבי של משימות, השגת התוצאות הרצויות והפעלת אסטרטגיות פעולה ייחודיות. כל זאת, בסביבה ארגונית, מגזרית וחברתית ייחודית ועל בסיס תפיסת עולם רחבה ועמוקה הכוללת את תחום התוכן של הארגון, החברה בישראל, המגזר השלישי והיחסים הבין-מגזריים. לקריאה נוספת על המנהל/ת החברתי/ת באתר שיתופים.

תפקידים בארגוני אחריות חברתית

התפקידים הקיימים בארגונים הללו הם לרוב תפקידים של יועצים/ות שעוסקים ביעוץ לחברות עסקיות ובתיווך ביניהן לבין החברה האזרחית, באמצעות: תרומות, ניהול פרויקטים חברתיים, ניהול מתנדבים וכד'. תפקידים אלה מהווים "תפקידי שער" קלאסיים בין שני המגזרים מכיוון שהם דורשים הכרות עם המגזר העסקי ואכן הם לרוב מאוישים על-ידי אנשים אשר הגיעו מתוך המגזר העסקי, המכירים היטב את העולם העסקי ובעלי אוריינטציה למגזר השלישי.

תפקידים במוסדות העם היהודי

מוסדות העם היהודי הם מעסיקים גדולים ומשמעותיים במגזר השלישי, הם מציעים תפקידים רבים ומגוונים בפריסה גיאוגרפית רחבה, כולל סניפים ופעילות בכל רחבי הארץ. ביניהם: תפקידים העוסקים בניהול ופיתוח תוכניות – מנהלי תוכניות/פרויקטים ברמה ארצית; תפקידי מטה (כספים, טכנולוגיה, מש"א וכד'); תפקידי שטח – רכזי פרויקטים וכד'.

תפקידים בארגוני הגג והתשתית

מדובר בעיקר בתפקידים ניהוליים ומקצועיים המאוישים על ידי אנשים שצמחו מן השטח והתקדמו בתוך המגזר. בארגוני תשתית ניתן למצוא גם אנשי ונשות מקצוע בתחומים כמו טכנולוגיה או פיתוח ארגוני שעברו לתפקיד מקצועי מקביל במגזר השלישי.

בארגונים הנמצאים בתוך שבין המגזר השלישי לעסקי נמצא לרוב בעלי התפקידים שצמחו מארגוני המגזר השלישי ומאופיינים ביזמות ובגישה עסקית. גם התפקידים בארגונים הללו מתאימים לעובדים אשר הגיעו מן המגזר העסקי.

תפקידים בגורמי מימון

הם לרוב קטנים מאוד ובהם מספר **מצומצם מאוד** של תפקידים שהתחלופה בהם מעטה. התפקיד המרכזי בארגונים אלה הוא מנהל/ת קרן, זוהי לרוב משרת אמון של מייסדי הקרן, במעט קרנות ניתן למצוא גם תפקידי מטה ומנהלי תכניות – שלרוב צמחו מה"שטח". כאשר מדובר בגורמי מימון מחו"ל (בעיקר צפון אמריקה), לרוב יועסקו בהם בעלי רקע אנגלו-סקסי.

בתחום המחקר עוסקים מרצים, חוקרים וסטודנטים.

פרק 4 – "לעבודה" - כלים לעבודה עצמית

להזכיר, בפרק 1 ערכת אבחון עצמי קצר, כדאי לחזור אל האבחון האישי שלך ולהמשיך משם, כעת אמור להיות בידך המידע הבסיסי הבא:
הכרות עם המגזר השלישי והחברה האזרחית
הכרות עם ארגוני המגזר השלישי
הכרות עם תפקידים במגזר השלישי
כיוונים כלליים לגבי תחום הפעילות וסוג הארגון הרצוי לך
כעת נעבור לשלב ב' – התנדבות בארגון חברתי.

שלב ב' - התנסות – התנדבות

כאמור, התנדבות מומלצת מאוד בכדי להכיר את המגזר השלישי, להבין את הסביבה הארגונית, להתנסות ולקבל ידע מעשי. מומלץ להתנדב בארגון הפעיל בתחומים שמעניינים אותך ולא פחות חשוב, ב **דרג** שמקביל לציפיות התעסוקה שלך, בכדי להעמיק את הידע וההיכרות עם התחום, אנו ממליצים על תקופה של כמה חודשים לפחות. בנספח מס' 1 מוצגת רשימת התחומים ואוכלוסיות היעד.

א. קבלת ההחלטה

- ערוך רשימה של התחומים המעניינים אותך.
- סדר את התחומים לפי סדר עדיפויות.
- התמקד בשני התחומים הנמצאים בראש סדר העדיפויות – האם אתה מכיר מישהו שעובד בארגון בתחום הזה? נסה ליצור עימו קשר. אם אינך מכיר חפש חומר מקוון אודות ארגונים הפועלים בתחומים ונסה ליצור עימם קשר.
- ערוך מספר פגישות עם אנשי הקשר למתנדבים בארגונים הללו – קבל מידע על הארגון, ברר מהן אפשרויות ההתנדבות ומהן הציפיות מן המתנדב.
- הגדר לעצמך את מטרות ההתנדבות שלך ולאורן נסה לבחור את הארגון והתפקיד שמתאים לך ביותר להתנדבות.
- כיצד בחרת את הארגון בו החלטת להתנדב?
- האם היו ארגונים נוספים שביניהם התלבטת?

ב. תחילת ההתנדבות

- מה ידוע לך על הארגון שבחרת? תחום הפעילות? אוכלוסיית היעד? סוג הארגון?

- מהו תפקידך בארגון כמתנדב/ת?

- מהן המטרות שהצבת לעצמך כמתנדב/ת בארגון? למידה, בדיקה, התנסות...

- אלו אתגרים מציב בפניך תפקיד זה?

ג. אמצע/סוף ההתנדבות

- האם התרשמותך מן הארגון השתנתה במהלך תקופת ההתנדבות?

- אלו הבדלים מצאת בין הארגון בו התנדבת לבין הארגון העסקי בו עבדת?

- תארי 2-3 חוויות משמעותיות שהתנסית בהן – מה הייתה החוויה ומדוע היא משמעותית בעיניך?

- האם ישנם דברים חדשים שלמדת על עצמך במהלך תקופת פעילות זו?

- מה עוד היית רוצה לברר עם עצמך בהקשר זה?

שלב ג' – העמקת איסוף המידע - שיחות גישוש והרחבה

מטרת שיחות הגישוש היא להעמיק ולמקד את היכרותך עם פעילות המגזר השלישי בכלל ועם תחום ספציפי בו החלטת להתמקד. מומלץ לנסות ולהגיע לאנשים אשר עשו מעבר דומה לשלך או שעוסקים בתחום קרוב אליך ואפשר גם לשלב את שיחות הגישוש עם התנסותך כמתנדב/ת בארגון. ניתן גם לבצע שיחות גישוש בשלבים מוקדמים יותר – בהם עדיין לא גיבשת עמדה בנוגע לתחום העשייה המעניין אותך ולנצל את השיחות לקבלת תמונה כללית יותר של ארגוני המגזר השלישי על תפקידיהם ומאפייניהם.

מאפייני תפקיד וארגון

בשלב זה, עליך לנסות למקם את העדפותיך לגבי התפקיד והארגון המתאימים לך בשלושת המימדים הבאים: גודל הארגון, תפקיד מטה-תפקיד שטח, במקצוע-לא במקצוע שלך.

ארגון גדול	_____	ארגון קטן
תפקיד מטה	_____	תפקיד שטח
במקצוע שלך	_____	לא במקצוע שלך

עליך לסמן את העדפותיך בכל אחת מהסקאלות.

מה ניתן ללמוד מכך?

האם מבין התפקידים בהם נתקלת או עליהם קראת עד כה קיים תפקיד שקרוב למתואר? _____

1. הכנה לשיחות

לאחר שסימנת את תחום הפעילות במגזר השלישי שמעניין אותך - אלו ארגונים פועלים בתחום זה? אם אינך מכירה/ה, עליך לערוך תחקיר אינטרנטי. אתרי המגזר בהם למשל תוכל למצוא מידע – שתיל, שיתופים, הזווית השלישית.

האם מישהו ממכריך יכול להיות חוליה מקשרת בינך לבין הארגון או בעל/ת תפקיד בארגון מסוים שמעניין אותך?

אם אין חוליה מקשרת – "שלח לחמך" - אפשר לפנות לכל ארגון דרך גורמים פורמאליים – אתר הארגון, מזכירות הארגון או המנכ"ל/ית. עליך לקבוע פגישה עם בעל/ת התפקיד המעניין אותך ולהבהיר את מטרתה ואת ציפיותיך.

2. פגישות אישיות

שאלות מומלצות:

- כיצד הגעת לתחום זה?
- מדוע בחרת לעבוד במגזר השלישי? האם עשית ויתורים לשם כך?
- מה את/ה אוהב בתפקיד ומה לא?
- האם התנסית בעבודה במגזר העסקי? אם כן – כיצד רואה את ההבדלים בין שני המגזרים?
- אלו עצות יש לך למי שרוצה להיכנס למגזר השלישי?
- יצירת net-working – הסבר לאיזה תחום אתה מכוון ואיך ניתן לסייע לך בפגישות המשך וכד'

3. תובנות

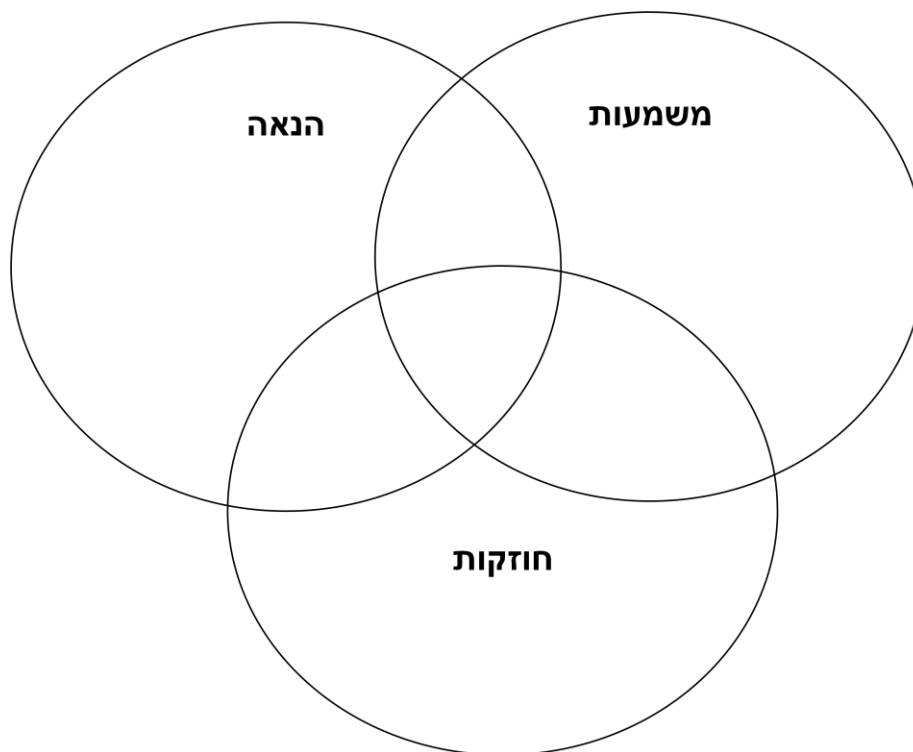
א. כדאי לרשום שתיים שלוש תובנות מרכזיות מהפגישה _____

ב. כדאי לחשוב האם ישנם דברים נוספים שהיית רוצה לשמוע או לברר.

בדיקה עצמית

פעילויות

א. אלו פעילויות עליך לבצע במסגרת תפקידך הנוכחי בעבודה? אלו פעילויות נותנות לך תחושה של משמעות? אלו גורמות לך לתחושה של הנאה? ובאיזה פעילויות מורגשות נקודות החוזק שלך בצורה טובה? בתרשים שלפניך ניתן לרכז את שלושתן.

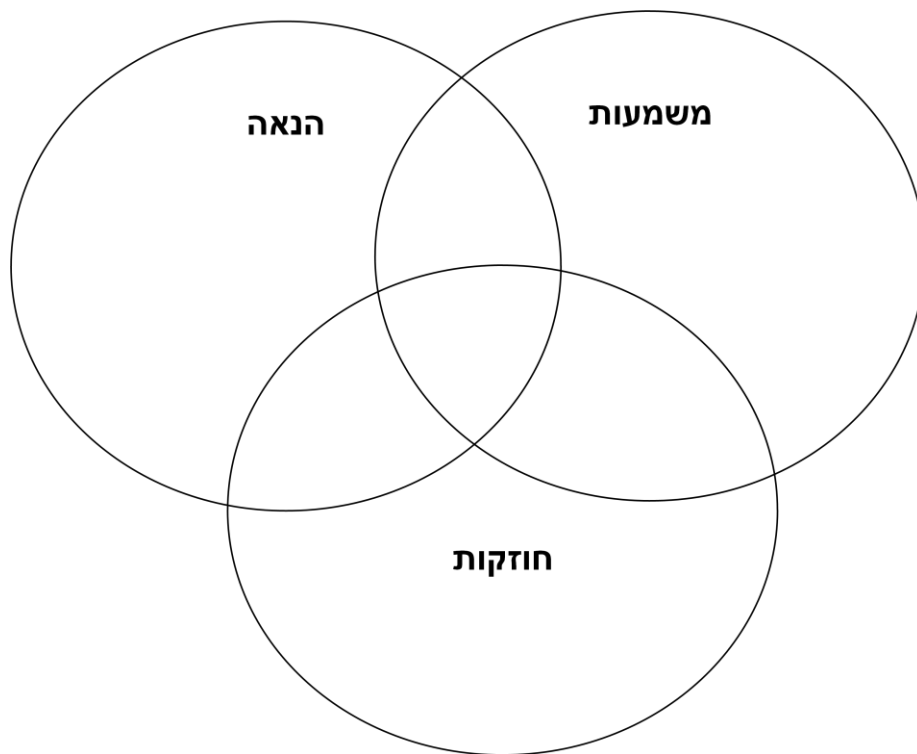

מתוך ספרו של טל בן שחר – אושר ואושר

ב. האם ישנן פעילויות הנמצאות בשטחי החפיפה של המעגלים? מה התובנות שיש לך לגבי פעילויות אלו?

ג. האם, לתפיסתך, יש מעגל חשוב יותר מהאחרים? מהו?

ד. מלא את התרשים בשנית – הפעם לא בהקשר של תפקידך הנוכחי בעבודה אלא על תפקיד אופטימאלי שהוא אידיאלי מבחינתך:

ה. מה למדת על עצמך מהתבוננות בתרשים הזה?

ו. כעת, מומלץ לחזור אל פרק הארגונים והתפקידים – האם יש תפקיד או תחום פעילות מסוים שבו התרשים האידילי שציירת יכול לבוא לביטוי או לפחות להתקרב לכך?

ז. בהתייחס לתפקיד או לתחום שבחרת – מהן ההשלכות (הכלכליות, החברתיות, המשפחתיות וכו') ומה הם המחירים והויתורים הבאים יחד עם התפקיד?

ח. אלו כלים ואמצעים חיצוניים ופנימיים יש ברשותך אשר יעזרו לך להתמודד עם הויתורים וההשלכות הללו ? לדוג' תמיכה של המשפחה

שלב ד' – סיכום ומיקוד – כרטיס עובד

עד כאן, אספת מידע, התנסית, העמקת והרחבת את הידע שברשותך. ניסינו להציג בפניך כלי שיעזור לך להבין טוב יותר את צרכיך ואת האפשרויות העומדות בפניך מתוך מטרה לעזור במיקוד החיפוש התעסוקתי במגזר השלישי. בפרק זה הינך מתבקש לנסות ולסכם את שלמדת על עצמך בנוגע לאפשרויות התעסוקה שהמגזר מציע וכן את העדפותיך. סיכום זה נועד לעזור לך להתמקד ולהגדיר לעצמך את כיווני החיפוש, בנוסף הכרטיס ישמש את צוות שיתופים ויסייע לקשר אותך לארגונים או לבעלי התפקידים הרלוונטיים.

לפני שניגש למלאכת הסיכום, חשוב להבהיר שתי נקודות. הראשונה, למרות שהכלי הינו בעיקרו כלי לקבלת החלטות, זה בסדר גם לא לקבל החלטה בשלב זה אלא להמשיך במלאכת החקירה והחיפוש. השנייה, למרות הניסיון למקד את החיפוש ככל מומלץ לשמור על 'ראש פתוח' ולא לפסול על הסף תחומים או תפקידים שאינם בראש הרשימה שלך.

כרטיס עובד

שם: _____ גיל: _____

ניסיון תעסוקתי:

ניסיון התנדבותי:

תחומי פעילות שמעניינים אותי: (לאור חיבור בין החוזקות, יצירת משמעות והנאות בעשייה, מומלץ להתייחס הן לתכנים והן למיומנויות): _____

תחום הארגון: _____

סוג הארגון: _____

גודל הארגון: _____

מוקד עשייה (שטח/מטה): _____

מיקום גיאוגרפי: _____

מאפיינים נוספים: _____

תפקידים המשלבים בין ניסיוני התעסוקתי לבין תחום הפעילות שמעניין אותי: _____

באיזו מידה הייתי רוצה שהתפקיד יהיה במקצוע שלי? _____

תפקידים ספציפיים המעניינים אותי: _____

✓ מעוניין / לא מעוניין להיות מנכ"ל/ית עמותה - אם כן אתה מוזמן לקרוא על ניהול חברתי באתר שיתופים (www.sheatufim.org.il).

סיכום

הגעת לסוף התהליך שהוא כאמור רק תחילת הדרך. למדת על החברה האזרחית בישראל, על המגזר השלישי, הארגונים הפועלים בו והתפקידים אותם הם מציעים. התנסית בפעילות במגזר ושוחחת עם אנשים על ניסיונם בנסיון לברר עם עצמך את הצרכים והציפיות שלך מן המעבר למגזר השלישי וכן לגבש תחום עניין וכיוון תעסוקת: חזור לשאלות שכתבת לעצמך בפרק 1. סביר להניח כי לפחות לחלק מהן קיבלת תשובה. סביר גם כי לאחר התהליך שעברת ישנן עוד שאלות רבות שהתעוררו בך. התעמקות בשאלות ובסוגיות המטרידות אותך הינה הכרחית וחיונית טרם ביצוע המעבר למגזר השלישי ואין ספק שתתרום לביצוע מיטבי שלו בהצלחה!

נספח

תחומי פעילות ואוכלוסיות יעד

אוכלוסיות יעד:

- א. גיל: גיל רך, ילדים, נוער, נוער בסיכון, צעירים, מבוגרים, קשישים.
- ב. מגזר ומגדר: נשים, עולים חדשים, דתיים (חרדים, נוצרים, מוסלמים), חילוניים, ערבים אזרחי מדינת ישראל, בדואים ודרוזים, פלסטינים, מהגרי עבודה, מובטלים, הקהילה הגאה, בעלי התמכרויות, אוכלוסיות מצוקה וסיכון.
- ג. גיאוגרפיה: פריפריה, פעילויות עירוניות, רשויות מקומיות.
- ד. ארגוני מגזר שלישי / מנהלים במגזר השלישי / מתנדבים.
- ה. מוגבלויות: מוגבלויות פיזיות, שכליות, ונפשיות, חולים, משפחות חולים, ניצולי שואה.
- ו. אחר: חיילים, כלל הציבור, משפחות, פעילי סביבה, ספורטאים.

תחומי פעילות:

(א) הגנת הסביבה:

- 1 הגנה ואיכות הסביבה
- 2 חינוך ומודעות לשימור הסביבה
- 3 אנרגיה מתחדשת
- 4 בעלי חיים
- 5 סביבה ירוקה

(ב) תרבות ופנאי:

- 1 אמנות
- 2 אמנות פלסטית
- 3 תיאטרון
- 4 מחול
- 5 מוסיקה
- 6 קולנוע
- 7 תקשורת
- 8 מוזיאונים
- 9 גני חיות
- 10 ספורט
- 11 תיירות
- 12 מועדונים חברתיים
- 13 ספריות
- 14 שירותי נפש

(ג) רווחה:

- (1) סיוע לנזקקים
- (2) שירותי רווחה
- (3) פערים כלכליים-חברתיים
- (4) מוסדות סיעודיים
- (5) קליטת עלייה
- (6) מזון
- (7) בטחון תזונתי
- (8) שיכון ובינוי

(ד) בריאות:

- (1) ארגונים תומכי בריאות
- (2) שירותי בריאות
- (3) קידום בריאות הציבור
- (4) מאבק בסמים
- (5) מניעה וטיפול בהתמכרויות

(ה) זהות ודת:

- (1) זהות יהודית, העולם היהודי
- (2) רוחניות
- (3) מורשת
- (4) קשר עם התפוצות
- (5) מוסדות דת
- (6) דתות
- (i) יהדות
- (ii) נצרות
- (iii) איסלם

(ו) חינוך ומדע:

- (1) השכלה גבוהה
- (2) תנועות נוער
- (3) עידוד וקידום מצוינות
- (4) פיתוח מנהיגות
- (5) חינוך בלתי פורמאלי
- (6) העשרה לימודית
- (7) חינוך התפתחותי
- (8) טכנולוגיה
- (9) מחקר ומדע

ז) שינוי חברתי ופוליטי:

- 1) שינוי חברתי
- 2) זכויות אדם ואזרח
- 3) ארגוני קהילות
- 4) קידום סובלנות
- 5) בקרה שלטונית
- 6) סנגור
- 7) ייצוג
- 8) דו קיום

ח) תשתיות ופיתוח:

- 1) תשתיות חברתיות
 - i) בניית יכולות (Capacity building)
 - ii) התנדבות
 - iii) פילנתרופיה
 - iv) ארגוני תשתית
- 2) פיתוח כלכלי
 - i) תעסוקה
 - ii) סיוע לעסקים קטנים
 - iii) עידוד יזמות
 - iv) פיננסי: המשבר הכלכלי, יעוץ פיננסי, מיזוגים, מענקי גישור, ישום מכשירים ניהוליים וארגוניים,
 - v) פיתוח סביבתי

ט) אחר:

- 1) בטיחות
- 2) חינוך לבטיחות
- 3) בטיחות בדרכים
- 4) הנצחה
- 5) ציבורי (רשויות, קרנות עירוניות)

ביבליוגרפיה

בן שחר, ט. (2008). באושר ובעושר – כיצד לחיות חיי סיפוק ושמחה. פסיכולוגיה חיובית בחיי היומיום. מטר, תל אביב.

גדרון, ב. (2007). חקר המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל: היסטוריה ותמונת מצב. חברה אזרחית ומגזר שלישי בישראל. 18-7:(1)1.

גדרון, ב., בר, מ., כץ, ח. (2003). המגזר השלישי בישראל: בין מדינת רווחה לחברה אזרחית. הקיבוץ המאוחד.

לימור, נ. (2004). בחינת המגזר השלישי בישראל. פרסומי הזוית השלישית – מידע וחדשות לארגונים ללא מטרות רווח.

המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי אוניברסיטת בן גוריון בנגב. (2005). מבט מהיר על המגזר השלישי בישראל – גודל, מקורות מימון ופריסה של ארגוני המגזר השלישי בישראל.

צוות שיתופים ומנהיגות אזרחית. (2008). סקירה מהירה של החברה האזרחית בישראל, הכוללת הסבר קצר, עובדות ומספרים. גוף מבצע: שיתופים - מנהיגות אזרחית.

קידר, י. (2009). נלחמים במשבר במאה ה-21 עם חוקי המאה ה-20.

<http://www.sheatufim.org.il/website/Modules/Database/PoolItemPage.aspx?PoolItemType=2&PoolItemID=344>

<http://www2.jdc.org.il/category/F-A-Q>

<http://www.jewishagency.org/JewishAgency/Hebrew/Home/>